

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ 2. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GÜZEL SANATLARA YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

The Evaluation of Classroom Teacher 2nd Grade Students' Attitudes towards Fine Arts

İlhami BULUT¹

Ali Osman ALAKUŞ²

Barış Aydın³

Özet

Bu araştırmanın amacı, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı 2. sınıf öğrencilerinin güzel sanatların görsel sanatlar alanına yönelik tutumlarını belirlemektir. Bunun için araştırmada, Wilson Sanders ve Michael Stuckhardt'ın geliştirmiş oldukları "Wilson-Stuckhardt Art Attitude Scale/Wilson-Stuckhardt Güzel Sanatlar Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi ve Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı 2. sınıfa devam eden toplam 135 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin analizinde, t-testi, varyans analizi ve Scheffe testi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, öğrencilerin Wilson-Stuckhardt Güzel Sanatlar Tutum Ölçeği'nde yer alan olumlu ifadelerle katıldıkları, olumsuz ifadelerle ise katılmadıkları belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin görsel sanatlara ilişkin tutumlarının "üniversite" ve "mezun oldukları lise" değişkenine göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Güzel Sanatlar Eğitimi, Tutum, Sınıf Öğretmenliği

Abstract

The aim of this study is to evaluate the attitudes of the 2nd grade students of the department of classroom teaching towards the visual arts field of fine arts. For this study, the scale developed by Wilson Sanders and Michael Stuckhardt "Wilson-Stuckhardt Art Attitude Scale/Wilson-Stuckhardt Fine Arts Attitude Scale" were used. The study group consists of 135 students who attend 2nd class of department of elementary school teaching during the 2010-2011 academic year at the Dicle University Ziya Gokalp Faculty of Education and Gazi University Faculty of Education. T-test, analysis of variance and Sheffe test were used to analyze the data. According to the findings of the study, students agree with the positive statements in the Wilson-Stuckhardt Fine Arts Attitude Scale while they do not agree with the negative statements. In addition, this study determined that students' attitudes pertaining to the visual

¹ Yrd.Doç.Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Diyarbakır, e-mail: ibulut@dicle.edu.tr

² Doç.Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Bölümü, Diyarbakır, e-mail: aalokus@gmail.com

³ Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, Diyarbakır, email: barisaydin399@gmail.com

arts did not differ according to 'university' and 'high school of graduation' variables.

Key Words: *Fine arts education, attitude, classroom teacher.*

GİRİŞ

Genel eğitim sistemi içerisinde görsel sanatlar eğitimine gösterilmekte olan ilgi düzeyinin, yeni neslin sanatsal gelişimi açısından önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Eğitim etkinliğinin bireyin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor yaşamı ile ilişkili olmasından ötürü genel eğitim serüveninde görsel sanatların yerinin doğru belirlenmesinde yarar vardır. Ayrıca farklı işlevlerinden dolayı, bu üç yaşam alanının birbiriyle etkileşim içinde olduğu bir gerçektir (San, 1983: 144). Bu bakımdan duygu ile bilgi, nitelikleri bakımından birbirinden farklı bile olsalar, duyguların bilgiye olumlu ya da olumsuz yönde etkileri olabilmektedir. Başaran'ın (1988) belirttiği gibi, bireyin öğrenmeye karşı takınacağı tavır, öğrenmeyi etkileyen en önemli etkenlerden biri olarak görülebilir. Öğrenme ve gelişme çağını yaşamakta olan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin sanatsal deneyim edinmeye yönelik tavır, sanatsal kaygı ve duyarlılıklarının artırılmasıyla mümkün olabilir.

İlköğretimdeki görsel sanatlara ilişkin derslerin birey üzerindeki etkisi kabul edilecekse bunun gereği, bu kurumlarda öğretmenlik yapacak olan öğretmen adaylarının görsel sanatlar alanının önemini kavramalarına yardımcı olmaktır. Bu ihtiyaçtan dolayı olsa gerek, ülkemizin yanı sıra ABD ve Kanada gibi gelişmiş ülkelerde de ilköğretim öğretmenlerinin alana ilişkin deneyimleri incelenmektedir (Jeffers, 1993: 233-243). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin aynı zamanda birer öğretmen adayı oldukları düşünüldüğünde, eğitim-öğretimin bu düzeyinde davranışa dönüşecek bir yaklaşımın yeni yetişecek bireyler üzerinde ve dolayısıyla ülkenin geleceğine çok olumlu yansımaları olabilecektir. Bilindiği gibi Yüksek Öğretim Kurulunca öğretmen eğitiminin standartlarının belirlenmesi sürecinde, içinde Sınıf Öğretmenliği Bölümünün de bulunduğu bazı bölümlere görsel sanatlarla ilgili kimi zorunlu kimi seçmeli derslerin de okutulmasını öngörmüştür (YÖK, 1999).

Bu dersin temel amaçları arasında bireylerin yaratıcı becerilerinin ortaya çıkarılmasının önemli bir yeri vardır. Sanat eğitimi derslerinde öğrencilerin sadece sanata yönelik ilgi düzeyleri ve tutumlarının artırılması değil aynı zamanda onların her bir disipline mutlaka etkisi olacağı yaratıcılık yönlerinin de geliştirilmesine ortam hazırlanır. Sınıf yönetimi bakımından dersini yürüttüğü sınıfın yöneticisi durumundaki bir sınıf öğretmenin öncelikle kendisinin sanatın gereğine inanması kaçınılmazdır. Artur Enfland'ın dediği gibi, "Sanata ve onun değerine inanan bir eğitimcinin sanatın öğretilip öğretilmeyeceğine de büyük etkisi olacaktır." (Akt. Luehrman, 2002). Her birimiz İlk ve Orta öğretimdeki eğitim sürecimizi bir an için düşündüğümüzde "Resim veya Resim-İş" ismiyle almış olduğumuz bu derse giren öğretmene göre ne denli farklı yaklaşımların sınıfa egemen olduğunu hatırlayabiliriz. Resim dersinin dışındaki her dersin işlendiği bir ortama dönüştürüldüğü çok yaşanmış olduğu söylenebilir.

Belirli kişilere, nesnelere, olaylara veya kurumlara karşı olumlu, olumsuz ya da yansız davranışlara neden olan sürekli bir inanç ve duygunun bileşkesine tutum denebilir. Ayrıca tutum; öğrenmeyle kazanılan, bireyin davranışlarına yön veren, karar verme sürecinde yanlılığa neden olan bir olgu olarak da tanımlanabilir (Ülgen, 1995: 100). Bireylerin herhangi bir konudaki tutumları, ilgili alana yönelik davranışlarının dışavurumlarıyla belirlenebilir. Eğitimsel açıdan da tutumlar, doğrudan değil dolaylı ve davranışların belirtileri biçiminde ölçülür. Özkal (2002, 52-55), bu ölçümlemenin üç aşamasına dikkat çekildiğini şöyle belirtmektedir: 1) Tutumu ölçülecek kişinin tutum konusu karşısındaki davranışlarının dolaysız olarak gözlenmesi, 2) Tutumu ölçülecek kişiye tutum konusu hakkında sorular sorulup sözlü ve yazılı yanıtlar alınması, 3) Tutumu ölçülecek kişiye tutum ölçeği denilen ölçeğin uygulanması. Görüldüğü gibi, davranışlara yansıyan yönleriyle tutumların belirlenebilmesi ve elbette diğer faktörlerin de dikkate alınmasıyla hedeflenen amaçlara ulaşılabilir. Uzun bir süreden beri tutum terimi sanat eğitimi literatüründe de artan bir ivmeyle kullanıldığı bir gerçek olup, bunun sanat ve bilimin entegrasyonu açısından önemli olduğu bir gerçektir. Morris ve Stuckhardt (1977: 22)'a göre, sanat eğitimcilerinin sanat eğitimi ile ilgili yaptıkları teorik ve yöntemsel araştırmalarda tutum kavramını sıkça kullanmış olmalarının bu ilgede önemli bir rolü vardır.

Sürekli gelişen ve değişen dünyaya paralel olarak, bireyin eğitimden beklentilerde de farklılıkların olması doğaldır. Disiplinler arası eğitim yaklaşımlarının popüler olduğu bu dönemde etkileşim daha da artacağı söylenebilir. Bu nedenle öğrencilerin sanat eğitimine (Görsel Sanatlar) karşı tutumlarının, yeniden belirlenmesine gereksinim vardır. Bu tutumlara dair sadece sanat eğitimi bağlamında bile, yurt içi ve yurt dışında yapılan birçok ilgili araştırmalar vardır (Read, 1958; San, 1979; Kırıçoğlu 1991; Etike, 1995; Strokrocki, 1997; Boyacıoğlu, 2000; Özsoy, 2001, Beykal, 2005, Dikici ve Taşpınar, 2002, Alakuş, 2002). Disiplinler arası etkileşim bağlamında düşünüldüğünde fen, teknoloji ve sosyal bilimlerin yakın ilişkilerinden dolayı tutumları değerlendirip alınan sonuçlara göre öğretim programı tasarlamak kaçınılmaz olmuştur (Liaghatdar, Soltani & Abedi 2011). Sözü edilen çalışmalarda öğrencilerin sanat eğitiminde başarılı olmaları hakkında incelemeler yapılmakta ve derse karşı olumlu tutum ve davranışlar geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Bu gibi araştırmalar ile bilim insanları, öğrencilerin eğitimle ilgili tutumlarının olumlu olması halinde başarılarının da artacağını (Açıkgöz, 1998) düşündüklerinden olsa gerek tutumların ölçülüp değerlendirilmesine önem vermektedirler.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenliği 2. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlara yönelik tutumlarını belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde araştırmanın alt amaçları şunlardır: Sınıf öğretmenliği 2. Sınıf öğrencilerinin görsel sanatlara yönelik tutumları;

1. Nasıldır?

2. “Üniversite” değişkenine göre değişmekte midir?
3. “Mezun oldukları lise” türüne göre değişmekte midir?

YÖNTEM

Araştırma tarama (betimsel-survey) modeli niteliğindedir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 1994, 77). Araştırmanın evrenini, 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılında Dicle Ziya Gökalp ve Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 2. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem tamamına ulaşılması hedeflendiğinden ayrıca örneklem seçimine gidilmemiştir. Buna göre, 65'i Dicle ve 70'i Gazi Üniversitesi'nden olmak üzere toplam 135 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Wilson Sanders ve Michael Stuckhardt (1983)'ın geliştirmiş oldukları “Wilson-Stuckhardt Art Attitude Scale / Wilson-Stuckhardt Güzel Sanatlar Tutum Ölçeği” kullanılmıştır (Michael, 1983: 188-190). Bu ölçekteki maddeler içerikleri yönüyle araştırmacılar ve alan uzmanları tarafından incelenmiş olup, Türkçeye ve Türk kültürüne uyarlanarak kullanılmıştır. Tutum ölçeğinde 28'i olumlu ve 8'i olumsuz olmak üzere toplam 36 madde bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık kat sayısı 0.71 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama aracı araştırma kapsamındaki öğrencilere derste iken uygulanmıştır. Ölçek, öğrencilere elden dağıtılmış ve cevaplamaları için kendilerine belirli bir süre verildikten sonra, tekrar aynı yolla toplanmıştır. Veriler bilgisayar paket program SPSS 17.0 (Statistical Package for Social Sciences) kullanılarak çözümlenmiştir. Üniversite değişkeni bakımından öğrenci tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek için ilişkisiz örneklem t-testi; mezun oldukları okul değişkenine göre öğrenci tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek için ise, tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Farklılığın belirlendiği durumlarda da, farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini ortaya koymak için scheffe testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Veri toplama aracında yer alan olumlu ifadeler, "Kesinlikle katılıyorum (5)", "Katılıyorum (4)", "Emin Değilim (3)", "Katılmıyorum (2)" ve "Kesinlikle Katılmıyorum (1)" şeklinde puanlanırken, olumsuz ifadeler için ise, tam tersi 1, 2, 3, 4, 5 şeklinde puanlanmıştır. Aritmetik ortalamaların yorumlanmasında, 1.00-1.79 arasındaki ortalama değerlerin "Kesinlikle Katılmıyorum", 1.80-2.59 arasında bulunanların "Katılmıyorum", 2.60-3.39 arasındakilerin "Emin Değilim", 3.40-4.19 arasındakilerin "Katılıyorum" ve

4.20-5.00 arasındakilerin ise, "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde derecelendirme yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada ulaşılan bulgular, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda sıralanmıştır. Buna göre, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin görsel sanatlara yönelik tutumlarına ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin görsel sanatlara yönelik tutumlarına ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

Tutum Maddeleri	\bar{X}	ss
1. Sanat çeşitli görüş açılarından incelenebilir	4.34	.637
2. Sanat evrensel bir dildir	4.33	.836
3. Sanat duygusal tepkileri uyandırır	4.25	.740
4. Sanat insanın anlatılamaz denilen şeyleri ifade etmesini sağlar	4.00	.894
5. Sanat tecrübenin meyvesidir	3.27	1.087
6. Sanat çare bulunamayacak bir durumdadır	2.25	.789
7. Sanat olmasa da olur	1.49	.711
8. Sanat kişisel doyuma ulaşma fırsatları sunar	4.03	.690
9. Sanatı insan çok çeşitli açılarından yaşayabilir	4.24	.640
10. Sanat bağımsız düşünce için önemli bir uyarandır	4.15	.686
11. Sanat insanı, yaşamın belirli deneyimlerine dokunmaya doğru	3.84	.790
12. Sanat her yaş ve düzeyde insan ruhunun bir ifadesidir	4.36	.717
13. Sanat ifade edilemeyen düşüncelerin sembolik anlatımıdır	4.13	.818
14. Sanat çocuklarımızın eğitiminde kesin ve güçlü bir role sahiptir	4.19	.773
15. Sanat gerçekten çok da önemli değildir	1.79	.882
16. Sanat insana kendi kendini ifade etme olanağı vermez	1.67	.741
17. Sanat manevi hayatı zenginleştirir	4.17	.697
18. Sanat biçimlerinin yaratılması ve insan duygularının sembolüdür	4.17	.593
19. Sanat bireyin genel eğitimine katkıda bulunabilir	4.13	.604
20. Sanat eğitimi hiç de önemli değildir	1.56	.719
21. Sanat bireyin kişisel bilincinden çıkar	3.73	.805
22. Sanat yaratma onu yaratana yeni bir duyu (his) kazandırır	2.90	.756
23. Sanat hiç de iyi bir şey değildir	1.43	.675
24. Sanat evrensel olarak anlaşılabilir bir ifade modelidir	4.01	.846
25. Bir sanat eserinde türlü anlamlar yüküldür	4.37	.556
26. Sanat insan aklının bir yansımasıdır	3.94	.751
27. Sanat eserleri bulunan bir müzeyi ziyaret etmek bulunmaz bir	3.73	1.011
28. Sanat gerçek duygusal yaşantılarınızı ortaya çıkarmanızı sağlar	4.04	.711
29. Sanat evrensel bir zorunluluk değildir	3.04	1.116
30. Sanat ifade modelinde sınırsızdır	4.21	.747
31. Sanat sürekli değişen ilişkilere tepkinin bir aracıdır	3.67	.801
32. Sanat duygunun kişiye özgü bir ifadesi değildir	2.31	1.123
33. Sanat birinin edindiği yaşantı ve deneyimlerin bir başkasına	3.61	.914
34. Sanat duyuların sezgisi yoluyla akıldan zevk, haz üretmeyi amaçlar	3.96	.757
35. Sanat insan ruhuna anlam kazandırır	4.27	.693
36. Sanat özel ve önemli bir ifade evreni oluşturmaktır	4.09	.827

Tablo 1 incelendiğinde, sınıf öğretmenliği 2. sınıf öğrencilerinin ölçekte yer alan “Sanat çeşitli görüş açılarından incelenebilir”, “Sanat evrensel bir dildir”, “Sanat duygusal tepkileri uyandırır”, “Sanatı insan çok çeşitli açılarından yaşayabilir”, “Sanat her yaş ve düzeyde insan ruhunun bir ifadesidir”, “Bir sanat eserinde türlü anlamlar yüklüdür”, “Sanat ifade modelinde sınırsızdır” ve “Sanat insan ruhuna anlam kazandırır” ifadelerine **“kesinlikle katılıyorum”**, “Sanat insanın anlatılamaz denilen şeyleri ifade etmesini sağlar”, “Sanat kişisel doyuma ulaşma fırsatları sunar”, “Sanat bağımsız düşünce için önemli bir uyarandır”, “Sanat insanı, yaşamın belirli deneyimlerine dokunmaya doğru yönlendirilir”, “Sanat ifade edilemeyen düşüncelerin sembolik anlatımıdır”, “Sanat çocuklarımızın eğitiminde kesin ve güçlü bir role sahiptir”, “Sanat manevi hayatı zenginleştirir”, “Sanat biçimlerinin yaratılması ve insan duygularının sembolüdür”, “Sanat bireyin genel eğitimine katkıda bulunabilir”, “Sanat bireyin kişisel bilincinden çıkar”, “Sanat evrensel olarak anlaşılan bir ifade modelidir”, “Sanat insan aklının bir yansımasıdır”, “Sanat eserleri bulunan bir müzeyi ziyaret etmek bulunmaz bir maceradır”, “Sanat gerçek duygusal yaşantılarınızı ortaya çıkarmanızı sağlar”, “Sanat sürekli değişen ilişkilere tepkinin bir aracıdır”, “Sanat birinin edindiği yaşantı ve deneyimlerin bir başkasına aktarılacağı en geçerli biçimdir”, “Sanat duyuların sezgisi yoluyla akılda zevk, haz üretmeyi amaçlar” ve “Sanat özel ve önemli bir ifade evreni oluşturmaktır” şeklindeki ifadelerle ise, **“katılıyorum”** düzeyinde olumlu bir tutum geliştirdikleri belirlenmiştir.

Yine aritmetik ortalama değerlerinden hareketle, öğrencilerin ölçekte yer alan “Sanat tecrübenin meyvesidir”, “Sanat yaratma onu yaratana yeni bir duyuyu (his) kazandırır” ve “Sanat evrensel bir zorunluluk değildir” şeklindeki tutum ifadelerine **“emin değilim”** yönünde nötr kaldıkları saptanmıştır.

Ayrıca, öğrencilerin “Sanat çare bulunamayacak bir durumdadır” ve “Sanat duygunun kişiye özgü bir ifadesi değildir” şeklindeki tutum ifadelerine **“katılmıyorum”**, “Sanat olmasa da olur”, “Sanat gerçekten çok da önemli değildir”, “Sanat insana kendi kendini ifade etme olanağı vermez”, “Sanat eğitimi hiç de önemli değildir” ve “Sanat hiç de iyi bir şey değildir” şeklindeki tutum ifadelerine ise, **“kesinlikle katılmıyorum”** düzeyinde olumsuz bir tutum ifade ettikleri belirlenmiştir. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin görsel sanatlara yönelik tutumlarının “üniversite” değişkeni bakımından t-testi sonuçları Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin görsel sanatlara yönelik tutumlarının üniversite değişkeni bakımından t-testi sonuçları

Üniversite	n	\bar{X}	ss	t	p
Gazi	70	3.54	0.236		
Dicle	65	3.61	0.232	-1.609	0.110

Tablo 2’deki bulgulara göre, sınıf öğretmenliği 2. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlara ilişkin tutumlarının “üniversite” değişkenine göre farklılaşmadığı saptanmıştır [$t_{(133)}=1.609$, $p>.05$]. Bu bulgudan hareketle, öğrencilerin görsel sanatlara ilişkin tutumları üzerinde “üniversite” değişkeninin bir etkisinin olmadığı ileri sürülebilir. Yine Tablo 2’deki aritmetik ortalama puanlarından hareketle, hem Gazi ($\bar{X}=3.54$) hem de Dicle ($\bar{X}=3.61$) Üniversitesi öğrencilerinin görsel sanatlara ilişkin tutumlarının “**katılıyorum**” düzeyinde olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin görsel sanatlara yönelik tutumlarının “mezun oldukları lise” değişkeni bakımından varyans analizi sonuçları Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Mezun oldukları lise değişkeni bakımından öğrencilerin görsel sanatlara ilişkin tutumlarına ait varyans analizi sonuçları

Mezun Oldukları Lise	n	\bar{X}	ss	F	p
Genel Lise	78	3.57	0.246		
Anadolu Lisesi	13	3.57	0.236	0.020	0.980
Meslek Lisesi	44	3.58	0.221		
Toplam	135	3.57	0.236		

Tablo 3’teki bulgulara göre, sınıf öğretmenliği 2. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlara ilişkin tutumları “mezun oldukları lise” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-132)}=0.020$, $p>.05$]. Dolayısıyla, öğrencilerin görsel sanatlara ilişkin tutumları üzerinde mezun oldukları lise değişkeninin bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sınıf öğretmenliği 2. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlara yönelik tutumlarını belirlemesini amaçlayan bu çalışma ile ulaşılan sonuçlar aşağıda tartışılmıştır.

Sınıf öğretmenliği 2. sınıf öğrencilerinin ölçekte yer alan “Sanat çeşitli görüş açılarından incelenebilir”, “Sanat evrensel bir dildir”, “Sanat duygusal tepkileri uyandırır”, “Sanatı insan çok çeşitli açılarından yaşayabilir”, “Sanat her yaş ve düzeyde insan ruhunun bir ifadesidir”, “Bir sanat eserinde türlü anlamlar yüküdür”, “Sanat ifade modelinde sınırsızdır” ve “Sanat insan ruhuna anlam kazandırır” ifadelerine yönelik “**Kesinlikle katılıyorum**” düzeyinde tutum geliştirmeleri, bu ifadelerin daha çok sanatın evrensel değerleriyle ilişkili olmasından dolayı öğrencileri etkilemiş olabileceği şeklinde yorumlamak mümkündür. Öte yandan günümüzde artık görsel medyanın sanatın bütün alt disiplinlerini kapsayıcı bir biçimde yayın yapması ve gündem oluşturması da öğrencilerin görsel sanatlara yönelik olumlu tutuma sahip olmalarına katkı sağlamış olduğu söylenebilir.

Ayrıca, “Sanat insanın anlatılamaz denilen şeyleri ifade etmesini sağlar”, “Sanat kişisel doyuma ulaşma fırsatları sunar”, “Sanat bağımsız düşünce için önemli bir uyarandır”, “Sanat insanı, yaşamın belirli deneyimlerine dokunmaya doğru yönlendirilir”, “Sanat ifade edilemeyen düşüncelerin sembolik anlatımıdır”, “Sanat çocuklarımızın eğitiminde kesin ve güçlü bir role sahiptir”, “Sanat manevi hayatı zenginleştirir”, “Sanat biçimlerinin yaratılması ve insan duygularının sembolüdür”, “Sanat bireyin genel eğitimine katkıda bulunabilir”, “Sanat bireyin kişisel bilincinden çıkar”, “Sanat evrensel olarak anlaşılan bir ifade modelidir”, “Sanat insan aklının bir yansımasıdır”, “Sanat eserleri bulunan bir müzeyi ziyaret etmek bulunmaz bir maceradır”, “Sanat gerçek duygusal yaşantılarınızı ortaya çıkarmanızı sağlar”, “Sanat sürekli değişen ilişkilere tepkinin bir aracıdır”, “Sanat birinin edindiği yaşantı ve deneyimlerin bir başkasına aktarılacağı en geçerli biçimdir”, “Sanat duyuların sezgisi yoluyla akılda zevk, haz üretmeyi amaçlar” ve “Sanat özel ve önemli bir ifade evreni oluşturmaktır” şeklindeki tutum ifadelerine öğrencilerin “**katılıyorum**” düzeyinde görüş bildirmeleri, sanatın öğrencilerin yaşamı için ne denli önemli olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca sonuçlar, sanatın öğrencilerin duyuşsal özellikleri üzerinde olumlu bir etkiyi sahip olduğunu da göstermektedir. Sonuç olarak, öğrencilerin sanata yükledikleri anlamdan hareketle, öğrencilerin sanatı yücelttikleri ve içselleştirdikleri söylenebilir.

Öğrencilerin sanata yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde görsel sanatlar dersini yürüten öğretim elemanlarının katkıları olabilir. Nitekim bu bulgunun alan yazınla da tutarlı olduğu görülmektedir. Jeffers (1993) tarafından yapılan bir araştırmada, öğretmenlerin önemli bir bölümünün görsel sanatları evrensel boyutuyla öğrencilere sundukları ve bunu ders materyalleriyle pekiştirdikleri belirlenmiştir. İlköğretim okullarında öğretmen olacak sınıf öğretmeni öğrencilerine bu dersin doğasından başlamak suretiyle, derste neyi, niçin ve nasıl anlatacakları kavratılması halinde olumlu geribildirimler almak ta mümkün olabilecektir. Sözü edilen iki düzeyde de seçilen tutum ifadelerine bakıldığında bu anlaşılabilir.

Öğrencilerin “**katılmıyorum**” ve “**kesinlikle katılmıyorum**” düzeyinde tutum belirttikleri maddeler incelendiğinde, sanatın öğrenciler tarafından doğru anlaşıldığı görülmektedir. Sanata ilişkin olumsuz tutum ifadelerine pek rağbet etmedikleri anlaşılan öğrencilerin, derse ait verilmek istenen bilgi ve deneyimleri iyi algılamış oldukları görülmektedir. Öğrencilerin eğitimle ilgili tutumlarının olumlu olması halinde başarılarının da o paralelde artacağı söylenebilir (Açıkgöz, 1992). Bunda başta dersi yürüten öğretim elemanlarının katkısının büyük olduğunu belirtmek mümkündür. Luehrman (2002: 198) olumlu tutumların büyük ölçüde deneyim ve ilgili uygulamalarla şekillendiği ardından davranışa dönüşen bir motivasyon etkisi yaptığını belirterek Dewey’in “Her deneyim, hedeflenen amacı kolaylaştırıcı veya zorlaştırıcı ve sevdirci veya nefret ettirici kurgusu ile daha kalitede uygulamalar üretecek tutumları iyi veya kötü yönde etkiler.” görüşüne atıfta bulunur. Öğretici bireyler olarak öğretmenler bu bakımdan önemli bir pozisyona sahipler.

Karakterinin ilk defa şekilleneceği bir çağdaki ilköğretim öğrencilerini yetiştirecek olan sınıf öğretmeni adaylarının görsel sanatlara yönelik olumlu tutum geliştirmede önemli bir role sahip oldukları ileri sürülebilir.

Araştırmada, sınıf öğretmenliği 2. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlara ilişkin tutumlarının “üniversite” değişkenine göre farklılaşmadığını ortaya çıkmıştır. Farklı iki bölgeden üniversite öğrencilerinin benzer tutumlara sahip olmaları tüm üniversiteler için genel bir öğretim programının olması ile açıklanabilir. 1998’den beri YÖK’ün Eğitim Fakültelerindeki müfredat programlarda oluşturmayı hedeflediği standardizasyonun bunda payı olabilir. Çünkü araştırmanın yapıldığı her iki üniversite öğrencilerinin de görsel sanatlara ilişkin tutumları “*katılıyorum*” düzeyinde ve olumlu bir tutuma sahiptir.

Mezun olunan lise değişkeni bakımından sınıf öğretmenliği öğrencilerinin tutumlarında bir farklılık göstermediği ve mezun oldukları lise değişkeninin öğrencilerin görsel sanatlara ilişkin tutumları üzerinde bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Bulgulardan da açıkça anlaşıldığı üzere, Anadolu, genel ve meslek lisesinden mezun olan bu öğrencilerin görsel sanatlara yönelik tutumlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bilindiği gibi bu liselerin müfredatları Türk Milli Eğitim sisteminin ortaöğretiminde yoğun olarak güzel sanatlar eğitimi vermekte olan Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin müfredatlarından farklıdır. Genellikle de görsel sanatlara ayrılan yer yaklaşık olarak birbirine benzemektedir. Araştırmadaki alınan sonucun bu tespit ile ilgisi olabilir.

Tutum ölçeğinde bulunan “*Sanat tecrübenin meyvesidir*”, “*Sanat yaratma onu yaratana yeni bir duyu (his) kazandırır*” ve “*Sanat evrensel bir zorunluluk değildir*” gibi biraz sanat felsefesi içeren ifadelerle karşı öğrencilerin “*emin değilim*” şeklinde nötr kalmaları, görsel sanatlar alanının doğrudan onları ilgilendirmedikleri farklı bir disiplin algılarından kaynaklanabilir. Teşvik edici ve öğrencinin de içine katıldığı yapılandırmacı bir öğrenme ortamında belli bir amaca yönelik tutum oluşturma hedeflenmediği takdirde sonuç da ona göre şekillenebilir. Nitekim tutumla ilgili alan yazın otoriteleri tutumların altı temel özelliği olduğunu bunların tümünün doğal olduklarını belirterek şöyle bir sıralama yaparlar: Tutumlar teşvik edici davranışı doğuracak kavramları etkiler. Tutumlar öğrenilir. Tutumların özel sosyal referansları bulunmaktadır. Tutumlar nispeten istikrarlı ve kalıcıdır. Tutumların kalite ve yoğunlukları değişebilir. Son olarak tutumlar birbirleriyle ilişkilidir (Morris ve Stuckhardt, 1977: 22).

Bu denli genel bir kapsamı olan tutumların olumlu bir şekilde oluşmasında bu araştırmanın konusu olan sadece görsel sanatlarla ilgili değil, aynı zamanda farklı disiplinleri de olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Felsefe, estetik, sanat tarihi, gelişim psikolojisi vs. ilgili disiplinler bilinmeden görsel sanatlar içerikli derslere yaklaşım bu araştırmada da görüldüğü gibi lise veya farklı bir üniversite bakımından pek farklı sonuçlar ortaya çıkarmamaktadır. Özgün üretimler yapma çağındaki çocukların sanatsal gelişim evreleri ya da sanatsal yaratıcılık yetilerinin nasıl keşfedileceği

bilinmeden işlenen bir görsel sanatlar dersinde, öğrencilere ne kadar olumlu tutum kazandırılacağı kuşkuludur. Sınıf öğretmenliği öğrencilerine görsel sanatlarla ilgili ders verecek alan öğretmenlerin sanatsal yaratıcılık nitelik ve becerilerinin artırılması bu bakımdan önemsenmelidir (Dikici ve Taşpınar, 2002).

Sanat, kültürümüz için hayati bir öneme sahiptir. Bu nedenle “toplumumuzdaki tüm bireylerin kısmen de olsa farklı güzel sanatlar alanında deneyimlere sahip olmaları gerekir” (Michael, 1983: 3). Bilindiği gibi Dewey’in daha önceden belirttiği Eisner’in de yeniden ifade ettiği şekliyle, deneyimler; eğitici olan, eğitici olmayan ve yanlış bir eğitici özellikleriyle üç kategoride değerlendirilmektedir (Luehrman, 2002: 198). Toplumun tüm katmanlarında görev alabilecek bireyler yetiştirmek durumunda olan sınıf öğretmenliği öğrencilerinin anahtar bir role sahip oldukları söylenebilir. Birçok araştırmacı öğrencilerin bir konu ya da bir maddeye ilişkin tutumlarının okul ve yaşam boyu başarıları ile ilişkili olduğunu kabul etmektedir (Göktaş, 2009). Görsel sanatlara yönelik olumlu tutum geliştiren sınıf öğretmenliği öğrencilerinin meslek hayatına atıldıklarında yetiştirecekleri çocukların da görsel sanatlara yönelik olumlu yönde tutum geliştirmeleri beklenir. Bu sayede çocukların gelecekte nitelikli bir ressam, mimar, heykeltıraş veya endüstriyel tasarımcı olmaları sağlanabilir. Ayrıca, doğru ve eğitici bir yaklaşımla verilecek görsel sanatlar eğitiminin bireylere sağlayacağı dinginlik, hoşgörü ve farklılıklara saygı gibi evrensel değerler sayesinde toplumsal barışa da olumlu yönde katkı sağlamak mümkün olabilir. Araştırma sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunmaktadır;

- ✓ Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı lisans programına çocuk ve sanat, çocukta görsel algı gelişimi vb. seçmeli dersler bırakılabilir.
- ✓ Eğitim fakültelerinde yeterli sayıda sanat eğitimi atölyeleri kurulmalı ve bu atölyelerde öğrenim gören öğrencilerin ihtiyaç duyacakları gerekli araç-gereç ve malzeme sağlanmalıdır.
- ✓ Sanat eğitimi dersini yürüten öğretim elemanları öğrenme sürecinde yeni yöntem ve teknolojilerden yararlanmalıdır.
- ✓ Öğretim elemanları öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda geliştirmiş oldukları yaratıcı çalışmalarını desteklemelidir.
- ✓ Öğrencilerin başarılı çalışmalarının sergilenmesi konusunda fakülte yönetimi gerekli hassasiyeti göstermelidir.
- ✓ Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin sanat eğitimi dersinde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesine yönelik çeşitli araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. (1992). *İşbirlikli Öğrenme*, Malatya: Uğurel Matbaası.
Başaran, İ. E. (1988). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: P. K. 77.

- Beykal, O. F. (2005). Resim-İş Dersine İlişkin Tutumların Ölçülmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 19-29.
- Boyacıoğlu, I. (2000). "İlköğretim (6-7-8.Sınıflar) Resim-İş Dersinde Duyuşsal Alanın Etkiliğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dikici, A. ve Taşpınar, M. (2002). *Resim Öğretmenlerinin Yaratıcı Niteliklerini Belirleyen Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi, Türk Eğitim ve Bilim Dergisi*, 23 (30).
- Göktaş, Y. (2009). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Resim-İş Eğitimi Dersi Sonrası Resme İlişkin Tutumlarının İncelenmesi, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 23, 82-96.
- Jeffers, C. S. (1993). A Survey of Instructors of Art Methods Classes for Preservice Elementary Teachers, *Studies in Art Education*, 34 (4), 233-243.
- Karasar, N. (1994). *Araştırmada Rapor Hazırlama (7.Baskı)*, Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Kırışoğlu, O. (1991). *Sanatta Eğitim (Görmek, Anlamak, Yaratmak)*, Ankara: Demircioğlu Matbaacılık.
- Liaghatdar, M. J., Soltani, A. Abedi, A. (2011). A Validity Study of Attitudes toward Science Scale among Iranian Secondary School Students, *International Education Studies*, 4 (4), 36-46.
- Luehrman, M. (2002). Art Experiences and Attitude Toward Art Education: A Descriptive Study of Missouri Public School Principals, *Studies in Art Education*, 43 (3), 197-218.
- Michael, J. (1983). *Art and Adolescence: Teaching Art at the Secondary Level*, New York: Teachers College Press.
- Morris, J.W., & Stuckhardt M. H. (1977). Art Attitude: Conceptualization And Implication, *Studies in Art Education*, 19 (1), 21-28.
- Özkal, N. (2000). "İşbirlikli Öğrenmenin Sosyal Bilgilere İlişkin Benlik Kavramı, Tutumlar ve Akademik Başarı Üzerindeki Etkileri." Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özsoy, V. (2001). Başarılı Bir Çocuk ve Gençlik Sanat Müzesi, *Türkiye'de Sanat*, 40, 24-33.
- Read, H. (1958). *Education Through Art*, London: Faber and Faber 24 Russell Square.
- San, İ. (1979). *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*, Ankara: T. İş. Bankası Kültür Yayınları.
- _____ (1983). *Sanat Eğitimi Kuramları*, Ankara: Tan Yayınları.
- Strokrocki, M. (1997). Qualitive Forms of Research Methods, Enid Zimmerman and Sharon. D. La Pierre (Ed.) *Research Methods and Methodologies for Art Education* (pp.31-55). Reston-Virginia: The National Art Education Association.
- Ülgen, G. (1995). *Eğitim Psikolojisi-Birey ve Öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- YÖK. (1999). *Türkiye'de Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon*. Ankara: YÖK Başkanlığı.